

N.W.T. LITERACY COUNCIL

ʔetene ʔəhw'ı K'e

Dene Kádeʔá
ʔelehé Yáts'eríyə
ʔelehé Dene Gáhureteʔ

Menı gots'éráyídı máhsı héts'adı

Häderı ʔedıhtl'e ʔeyı Saskatchewan gots'e ʔeditl'e hots'edúhsha gáʔeghálayeda keyá kideyítl'e.

Wáyı júhdá néné gogha ʔawót'e gha júhdá ʔeditl'e gha dáhw'ı ke rakıdeyítl'e.

Júhdá ʔeditl'e gha dáhw'ı ke March 2002 gú ʔeyı júhdá Government ʔeyı ts'ódane hıselé gáhurútá gá ʔeghálayeda ke sǫba hé gots'érákeyıdǫ gháré háderı ʔedıhtl'e kedeyítl'e.

Häderı ʔedıhtl'e kedeyítl'e gú láhtare gózǫ ʔedıhtl'e k'éhtǫ ʔakeyíla. Kǫlı féré menı ʔedıhtl'e k'éhtǫ ʔakeyíla súdúle gókǫdı dagháré ʔakút'ı gha ʔakát'ı. Hagú lánı du féré gogho dene hudeyıkǫle gú ʔedenǫhta kugodǫ gok'erıderıtl'e nıde gok'erehıdlı.

ʔeyı ts'ódane kuyıghǫné kugha dúle hǫyı háderı ʔedıhtl'e bek'éhtǫ radáhtl'e gha dúlé. Gózǫ gogha bek'éhtǫ rats'edutl'e ts'enıwǫ nıde júhdá ʔeditl'e gha dáhw'ı féré dakudahke gháré ʔawáht'ı

Häderı ʔedıhtl'e sǫba k'éyıhxa ʔǫné ts'edúǫ gha ʔahǫt'éle.

Häderı ʔedıhtl'e seghá déwowı ts'enıwǫ nıde hejǫ gots'e bıkaʔedáhtl'e:

NWT Literacy Council
5122 - 48th Street, Box 761
Yellowknife, NT X1A 2N6
Phone: (867) 873-9262
Fax: (867) 873-2176
Email: info@nwtliteracy.ca
Website: www.nwt.literacy.ca

N.W.T. LITERACY COUNCIL

ʔala Godə

Həderı ʔedıtl'é menı ts'ódane hé ʔegháláyeda, ts'ódane hək'ədı ke ghayá ʔahət'e. ʔeyı ts'ódane kuyıghóné goló gots'ə deya ghákurehtə ʔakıt'e hé ʔəkədədınyá ló kugha ʔahət'e.

Du ts'ódane rákə ləht'e góhlıle keraháhdı. Ts'ódane kuyıghóné ləht'e w'ıla góhlıle. Raxeya ʔedahxaré yerı gáts'urehtə hıhshu gha.

Ts'ódane kuyıghóné keyá xáhwere deya gákurehtə gha kut'ódəʔa. Raxenıyá ʔala raxeya gáhurahtə gháré godə kuwéhʔə hé ʔedıhtl'é k'egots'ədə həkənəlı wóle gha dúle kugha k'ınagahʔa. Dzıne tórəht'e kúwégahdə dódı nıde kuts'ə ʔedıhtl'é k'e gahdə. kudá w'ıla ʔedıhtl'é k'e gahdə wóle.

Həderı ʔedıhtl'é k'e raxeya ʔedıhtl'é k'e godə kənəlı wóle gha dá dúle kuts'ə ráts'ədı goghó yáʔahət'e. Begháré w'ıla ts'ódane yıghóné ts'ılı gháré yerı kehé raxeya gha dádéhshó raxet'ódəʔa kodahshó gha.

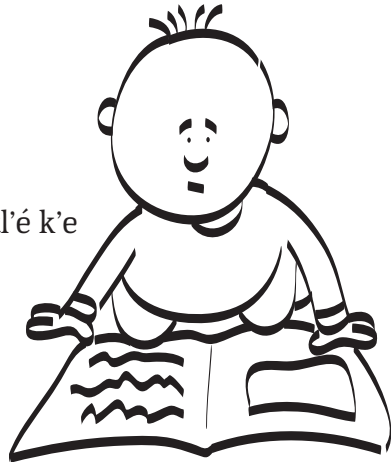
“Raxeyake t'áhsı góló gá gákurıtə; Xáhwere la, ʔelehé yáts'eráyə hé ʔelehé dene gáhurete dádéhshó sódıgohwə gákuts'erehtə.”

ʔelehkádeʔá ʔedıtl'e
hokedúhsha gha
godákáts'ədətı gha
ʔegháláyeda, YWCA Prince
Albert gots'ə.

Raxeya gonezq gáhurute gha dádúle bets'éráts'adı:

Yerı dáhah?ı ghq kúégahda
Raxeya gháyahda
Raxeya goda nidé húwah?q
Raxeya héghahda
Dzine tóréht'é raxeya ts'ê redjhtl'é k'e
gahda
Goda gá légahda
Raxeya gonezq ?ahaht'ı
kúdahdı
Dzine tórét'é xada, she, t'áhsı
yáts'ıhsı ?ek'óné gá gákurahte
Raxedene xadá hé kuts'ê **gahda**

?elehkáde?á redjtl'e hokedúhsha gha godákáts'ádátı gha ?eghálayeda, YWCA Prince Albert gots'ê

?edjhtl'é k'e gots'ada gha ?ats'ala

- ☺ Kıgharé sódıkúle gha kuts'eraxegho bek'egahda
- ☺ Dzine tóréht'é 15 minutes gots'e redjhtl'é kuts'ê k'e gahda
- ☺ ?eyı menı goda deyıtl'e hé menı yezeditl'é deyıtl'e gá gahda ?ónédäyá ts'e
- ☺ Síle hé súde goda k'éhtá kuts'e bek'egahda
- ☺ Raxeya súde goda hokedúhsha gha goghq duká dakudahka:
“?eká?agóht'e nidé negha dágóht'e gha...?”
dódı nidé “Hanidé dánada gha...?”

Dádúle redjhtl'e

- ☺ ?edjhtl'é k'é gots'e rıya
- ☺ Raxéhlé ts'ê raxegho rıya
- ☺ Yúkq ts'ê ráyáhdı
- ☺ Bıka redáhtl'e
- ☺ T'áhsı dátıl ráyáhdı
- ☺ Raxégot'me hé raxéhlé?edjhtl'é raxeghákala wóle gha ?akúdahdı
- ☺ Xaré redjhtl'é hahsı

Bəbíke líe ghaí háhwe ts'ě

Ts'ódane yǵghóné hé ʔets'edétl'e

Raxebəbíke rákuts'útq hé sílegúa kuts'ě gots'əda súde kugha nezq. ʔekáʔakuyahʔı nídé dákəť'ı kugháyahda. Kedene hé dənı hé kugha dágqht'e raxets'ě keyagokúhwı góʔq. Bəbíke kugqhlı hıt'ú dúle kúégots'əda, dúle kúts'ě ʔedıhtl'ě k'egots'əda. Raxebəbí raxuwéhʔq kənálı hé bégahda hé bets'ě hahjə gha súde gonezq. Gonezq ts'ejéle kólı du got'ódəʔale, kuts'ě ts'ejə ʔeyıyá lq got'ódəʔa.

Bəbíke yerı ghákeyeda, yerı kuwéhʔq, yerı dakəyəshu, yerı k'ágokálə hé yerı kehse gháre gáʔedukəretə. T'áhsı darakəyəshu wáراكewe gháre kuwına dágqht'e gákuretə.

Raxeyake t'áhsı gákurewahtə nídé ʔehtl'ái, ʔehtl'ái, ʔehtl'ái ʔahaht'ı, ʔeká t'áhsı kışhu.

Hóyı raxebəbí ts'ě gahda kuts'ě hahjə gha gonezq: Kuk'arahsı, kuw'ále ʔehdarahahla, kuwáʔedahdı, tewe ts'ekəwı. Raxe bəbí gha hahjə begháre ʔqhlə raxegha gonezq gha.

ʔəhdíne golq gots'ě bəbíke kúérághayále. Lahtare kúhé síne góʔq got'ódəʔa. Shukerúya gú síne rákuyáhtq nezq.

Raxeya ts'e Godə:

Həderı Kek'arehwə:

- ☺ ɹedɿhtl'ɛ bek'e t'áhsɿ yádátl'e ɹareyóné béderít'ı hé dátł'eı
- ☺ t'áhsɿ ɹareyóné k'ádéhɹa
- ☺ neɟ hé gɔde núwéhɹo

Duká nídé seghɹagonıwə yerehwə

- ☺ xáre negodé hé ségɔdə nídé
- ☺ xáre neyéné hé neɟ hé ts'ɔdane
godəa ɹetł'ái ghɔ ségɔdə
- ☺ selaw'éné, səká hé sene
gogha rágúyə hé séhé
rágɔyə nide
- ☺ ɹedɿhtl'ɛ yú, ɹedɿhtl'ɛwé dáyı ɹeká ɹahət'e hé həhsɿ
bek'ádúhɹa gha seghánılə nídé
- ☺ yerı dáhıɹı hé raxəwına yerı gháyıda ghɔ ɹeká ɹasénıdı
nídé

Bəbí híshake

Kugháí líe hé rákə héháhwé

Ts'ódane yǵhǵné hé ʔets'edétl'e

Bəbíke dúʔadéhsha lá nihdu gok'énahta goshó t'áhsı gǵǵ kokedíhsha. ʔegúhyénıyá lǵ kuwına dágǵht'e gá gákuts'rehte gha lá gonezǵ!

Bəbík dúʔakedéhsha nídé kughǵ kékéwǵts'ədə nídé goshó kugha nezǵ, yerı dákəhǵı gáyá lǵ. Yé dəshıta ʔagot'ı, w'á k'eráts'ərəhsı gá, kədəkə t'arakədát'ə gá, yúǵǵ ʔats'ət'ı, dódı nídé kugǵhlı ʔeká ʔagǵht'e gá kúwǵts'ədə súde kugha nezǵ. ʔedıhtl'é kuts'é k'egahda gú bek'e xədə t'áhsı díré “BAM” hé “ROAR” hé “ʔareyǵné táts'ədəkə” dədı daı xədə hísha hé dátł'e súde kugha nezǵ.

Ts'ódaneke ʔedıhtl'é k'e ʔedıhtl'é de ʔats'əhǵı bəǵı t'áhsı gok'e déhtł'e súde kugha nezǵ. Dá gonezǵ ʔedıhtl'é hék'éts'ədı gá gákurahte gha gǵǵǵ. Kudá gonezǵ ʔedıhtl'é hék'éts'ədı nídé raxek'éhtá ʔakət'ı gha.

Raxeya ts'ę godə:

Həderı Kek'arehwę:

☺ dá t'áhsı ráwew'ę hé xadə ʔek'ǫne gásurete

☺ ts'eję hé denelá lats'éka gú ráots'əyǝ

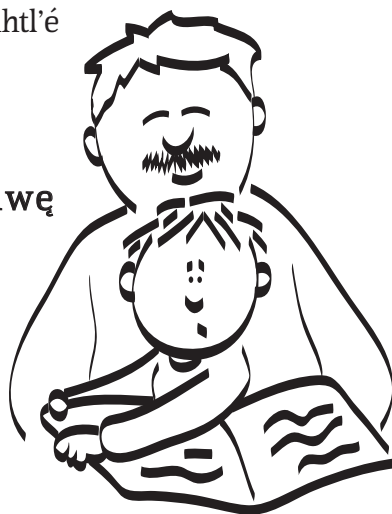
☺ ʔəkurı godə hé shę yáhıhsı húwehʔ

☺ raxékqę hé lá k'ınahıde gú ʔedıhtl'é
bek'e t'áhsı yádéhtl'e
gháyehda

Duká nídé seghqʔagonıwę yerehwę

☺ xaré negodé hé ségqde

☺ səwına t'áhsı hé dene kuhızı
sets'é hızi

☺ dá síle gú ʔedıhtl'éta gáts'eyeda gásunihtę

☺ sets'é ʔedıhtl'é k'e gqda nídé beʔedıhtl'é ʔǫné ʔeká ʔahʔı

☺ sets'é ʔedıhtl'é k'e gqda nídé begá kégǫfalé ghq dasunıhke

☺ sasǫné behshénéké, sew'ále yúwét'á, səʔáhtá gok'ú dai
ʔedıhtl'é segha wenehla

ʔedɪhtl'é kó were - Tai kugháí háhwe

Ts'ódane yíghóné hé ʔets'edétl'e

Neya ká lá yehdáríyá ʔadadə gots'ə k'áʔone t'áhsɪ gólq
kodúhsha gha ʔat'ɪ. K'áʔone t'áhsɪ wanɪ ʔawohʔɪ yeníwə.
Wáyɪ ʔareyóné t'áhsɪ gáyúhdá yeníwə. Judáhyá kúhé
k'ínahahdé sùré kugha gonezq gha.

K'áʔone níwá gots'é du goretéle gúʔadadə, hé bets'é ʔedɪhtl'é
k'e gqədə dúle gots'éhʔóné níwá nuwéhʔq gha.

ʔeyɪ ʔedɪhtl'é k'áʔone kugha newózq gha
begodé kéts'əʔɪ dódí nídé ʔeleyedá
yágokídə gha ʔakuyahʔɪ wóle.
Raxets'ódané xaré dégot'ɪne ghq
godə huwéhʔq sùré begha nezq.

ʔedɪhtl'é héhlá láhtare ʔehtl'ái xədə
léht'e gok'e déhtl'é nídé ʔəkədəɪnɪ
ʔeyɪ k'e gokudə gha ʔakuyahʔɪ nídé
sùré kugha nezq. ʔeyɪ ʔedɪhtl'é lígɪ
Móla k'ə dátɪ'e The Little Engine That
Could hádəɪ ta “Dúle ʔekáʔahlə,
dúle ʔekáʔahlə” hadɪ gú gok'e godéhtl'e
ʔekáʔahet'e yá ʔagódəɪ.

Kít'á ʔakút'ɪ gha kugha ʔedɪhtl'é shéné kádeʔá,
ʔedɪhtl'é, lésuzú, béhé t'áhsɪ lets'edíhdze,
ʔedɪhtl'étú dái wahla wóle.

ʔeyɪ béhé t'áhsɪ lets'edídze, ʔedɪhtl'étú t'á
ʔakut'ɪ nídé gów'ele gú rígekéwóɪ ch'á
kugha godə ʔedɪhtl'é ríhtəwahya wóle.

Raxeya ts'ę godə:

Həderı Kek'arehwe:

☺ denelá t'á hé hóyí godə kéts'əꞤı
róots'əyə gásureꞤı

☺ she t'á ts'eję

☺ t'áhsı kéts'əꞤı gú róots'əyə

☺ ts'ódane godé hé hóyí gots'iré
godá húwéhꞤq

☺ godə héhla bek'e gódı hotı
dene k'ę k'ınagoꞤa húwéhꞤq

☺ róots'əyə gú dlógohwé Ꞥats'ət'ı

☺ Ꞥedıhtl'эшéne kádeꞤá t'a Ꞥedéhtl'é, lésuzú hé Ꞥehghe dai

☺ segot'iné ghq godə húwehꞤq

Duká nidé seghqꞤagonıwę yerehwe:

☺ kqta k'ınahıt'á nidé

☺ Ꞥelehé raxəwına dırı nénéta kegówıꞤa gha k'ınahidé

☺ Ꞥedıhtl'é hıshu ghq gúda

☺ godə béhlá káts'əꞤı

☺ yerı Ꞥedıhtl'é k'e deyıt'l'e báts'eyúda gha bet'ábéwék'a k'e
dawela gháyehda

☺ Ꞥelehé t'áhsı hısq, Ꞥelehé t'áhsı t'áhsá ꞤahıꞤı

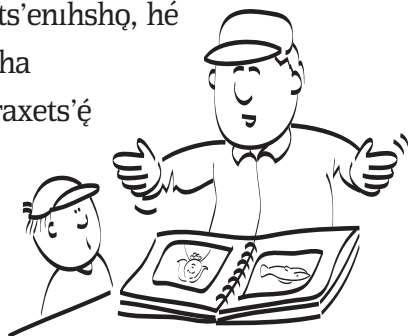
Dı kugháí háhweke

Ts'ódane yıghóné hé ʔets'edétl'e

Ts'ódane dı kugháí háhwe hılı k'áʔone gólq gá kokenıhshq. T'áhsı ʔareyóné senı ʔawohlə yenıwə hé daʔudehke belaodéʔále. ʔegúhyəniyá lq derı néné dádene kılı gá gákuts'erehte gha gonezq Dene hégot'ıne kugodé, ʔedıhtl'é hıshu, gózə dene, neh kádeʔá hé t'áhsı ghq ʔedıhtl'é dátł'e gháre dúle gákuts'erehte.

Ts'ódane dı kugháí háhwe héhlá gólq goch'á kərajı. Godə bech'órəjı hé godə begħq dlóghowe kólı nodə ʔəhw'ı rıragonəwı gogodə kuwéhʔq kughə nezq. Raxeyə bégoyahdə yıtl'a rəjı nıde ʔıhlá rujile gha kuts'é gahdə.

Neyə godə dəyile, radə dágudə kots'enıhshq, hé ʔehtl'á xədə ləht'e hé dátł'eyá begħa het'ódəʔa, gogháre ʔedıhtl'é dúle raxets'ə yek'e ragodə gha dúle. K'áʔone nıwá du gorete kólı k'ále godə hídu ródétl'e ghq dátł'e begħa nezq.

Neyə béhé dák'ınagow'e ʔədədını zq ʔeká ʔahət'эле ghq ʔeká ʔahédahdı. Yerı ʔəkurı ʔədədı hé yerı lq ʔədədı ghq bégahdə.

Neyə hé t'áhsı dúle béhé t'áhsı rats'əhsı béhé shıyahlə kéʔegorəhwı.

Raxeya ts'ę godə:

Həderı Kek'arehwę:

- ☺ dene hégohdə hé ʔedjhtl'é k'e gohda
- ☺ segoréta
- ☺ ʔeyı ʔeyáhdı héróots'əyə k'é dódı nídé yúkq ʔaht'ı
- ☺ godə súde segha nezo húwéhʔq
- ☺ t'áhsı ʔek'óné hé yerı k'óne goghq kodjshq gá ʔedjhtl'é
- ☺ t'áhsı ləht'e ʔelehé rıts'ələ hé bek'eraʔet'arı ráguýə hégofále
- ☺ t'áhsı dlógohwę ghq ʔúwehʔq
- ☺ sızı dátil'e gháyehda

Duká nídé seghqʔagonıwę yerehwę:

- ☺ ʔedjhtl'é dáhət'e wóle dəhsı sets'é bek'e gqda
- ☺ senı nets'é ʔedjhtl'é k'e gohda
- ☺ got'ódéʔále goghq ʔehtl'ái danudehke kólı goghq ségqda
- ☺ súwéhʔq
- ☺ sáʔə rágoyə
- ☺ séhé t'áhsı yáhıhsı
- ☺ ʔedjhtl'é tú kádeʔá hé ʔudıta gá gásunıhtę

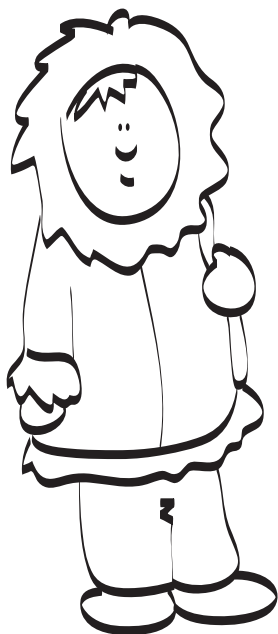
Lak'e kughái háhweke

Ts'ódane kuyighóné hé ʔets'edétl'e

Ts'ódane lak'e kughái háhweke ts'ódane hísele ts'éhʔóné k'áʔone níwá du gokeretéle gots'ę gots'ehʔóné hóyí ʔedıhtl'é ghákeyeda gha dúle. ʔəkədədıne yerı kugha nezɔ dúle ʔekáʔəkədı. ʔegúhyá ʔedıhtl'é dáhęt'e kugha nezo kokenıhshɔ. Ts'ódane lak'e begháı ʔedıhtl'é kɔ ʔawót'ı gha rıgɔʔá gots'ę héhlá k'óne kéʔegonıhwe. ʔekula dzıne tóréht'é kuts'ę ʔedıhtl'é k'egahdə, ká lá wále ʔəkədədıնı raxets'ę ʔedıhtl'é k'e gokede wolé góʔɔ.

Neya ʔeyı ʔedıhtl'é k'e xədə dá dát'l'e kıgháyúda gha

ʔakuyahʔı. ʔədədıne xaré dəxədə hé godə yáhihsı gha.

Judáhyá dúle nıde raxeya raxets'érədə ʔakuyahʔı.

Raxekótá ʔeyı ʔedıhtl'é hek'égódı k'é góhlı nıde raxeya hé ʔeyınohahdə wolé, gots'ę ʔedıhtl'é kɔ gots'ę ʔedıhtl'e kughɔ rıyá wolé gots'ę kuyahʔa wolé.

Raxeya ts'ę godə:

Həderı Kek'arehwe:

- ☺ senı ɛedıhtl'ę dāhęte wólę dāhsı k'e gúdə
- ☺ səwına dágóht'e ghq dene hégohdə
- ☺ hóyi hanidé yerehwe
- ☺ náza t'áhsı bekáht'á, dzıne
godéwé gogha bekáɛts'áht'ə
- ☺ xaré seɛedıhtl'ę yáhihsı

Duká nídé seghqɛagonıwe yerehwe:

- ☺ yúhdéné hé
ɛedıhtl'ę
hıshu gháre
ségodə nídé
- ☺ segha ɛedıhtl'ę shıylə
- ☺ xədə dátil'e bodúsha gha segha bets'éɛunıfı
- ☺ gode ghq négoyehde ɛedıhtl'ę k'e godıtl'e
- ☺ ɛeyı ɛedıhtl'ę hek'égodı k'é gha xaré ɛedıhtl'ęa həht'ı
- ☺ náza bekáɛúht'ə gha ɛasıhɛı gú ɛeyı begháre bekáɛts'áht'ə
bek'eguhdə gha sets'éranədı

Ts'órdane ʔedɪhtl'é kó ʔat'ɪ - ʔets'étaɪ ts'ɛ lefótq kugháɪ háhweke

Ts'órdane kuyıghóné hé ʔets'edétl'e

Neya ká hıdú ʔedɪhtl'é kó ʔat'ɪ. Wáyı yerı dákəhʔɪ hé kúzá ʔahaht'ɪ. Neya ts'ɛ ʔedɪhtl'é k'e gahdə. Néts'ɛ w'ıla gots'ɛ gózá dekádeʔá ts'ɛ ʔedɪhtl'é k'e gokədə ʔəkuyahʔɪ.

ʔedɪhtl'é kó dágot'ɪ kodewáhsha gha ʔahaht'ɪ. Menı neya gáhurehtɛ hodewáhsha gha ʔahaht'ɪ. Kuts'éráhahdı. T'áhsɪ ghq dakudahke. Ts'órdane gáhuretɛ raxegha got'ódéʔa yerahwɛ raxodúya.

T'áhsɪ ʔehgharé ʔahɛt'e got'ódéʔa. Róokəyə gu w'ıla gákureteyá ʔakıt'e. ʔəhdíni goʔq tv ghákeyeda.

Lanı kihé t'áhsɪ yáhihsɪ wóle gogha kugha t'áhsɪ wela wóla.

Bé nezq kugha bekáháht'ə gú gonezq
shəkəyá ʔakuyahʔɪ. Yáhkale ʔedɪhtl'é kó
ts'ɛ kedéde were shəkəyá ʔakuyahʔɪ.

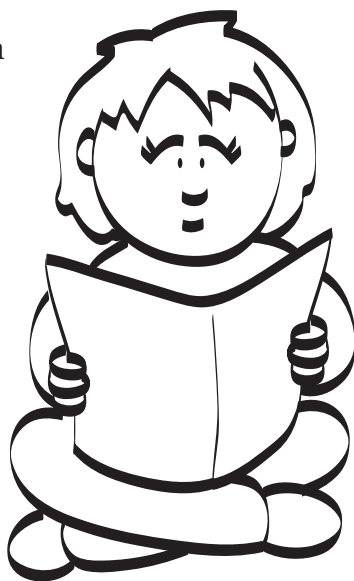
Raxeya ts'ə godə:

Haderı Kek'arehwə:

- ☺ ʔedɨhtl'ə kə yerı dáhla nets'ə radəhlə hé goghə négoɦda
- ☺ ʔedahxaré hé néhé ʔedɨhtl'ə k'e goɦdə
- ☺ t'áhsı ʔek'əne hek'áɦdı
- ☺ seʔedɨhtl'ə kə hé senı súde negha
got'ódéʔa kodıhshə

Duká nídé seghəʔagonıwə yerehwə:

- ☺ seʔedɨhtl'ə kə góyá negháyeɦda
- ☺ ts'ədanekə séht'e ghə ʔedɨhtl'ə
k'e gúda
- ☺ t'áhsı ʔek'əne kodúhsha gha
sets'éranəda
- ☺ ʔedɨhtl'ə kə gots'ə ʔedɨhtl'ə yıhʔə lánı beghálayúɦda hé
yerı sadzə wolé nıdı gháre seghəʔəʔedıʔıwe kodıhshə
- ☺ rəhyə gháre k'ála rágoɦyə gha got'ódéʔa hé ragohyá
ʔasıhʔı

Góza dádule kuts'éráhađı:

- ☺ néhé dá k'inagaw'e hé yerı keranáđı ghq gqda
- ☺ ʔeyı ʔedıhtl'é k'e gáyahda dódı nıde ʔedıhtl'é hıshu ta gáyahda nıde hóyı goghq bégqda
- ☺ ʔeyı shę hé goda léráwew'ę hodenehshq ghq bégqda
- ☺ ʔedıhtl'é begodá tl'uk'e hıshu ráyahdı
- ☺ ʔeyı ʔedıhtl'é hek'égódı k'e ts'óđaneke ts'é ʔedıhtl'é k'e gokede nıde neya gots'éyedewqshu

ʔedehé w'ılá
gots'ę raxeyahé
sıleta hé ʔahdıne
goʔq forı
yerahwę.

Janet Pacey ʔedıhtl'é hıshu gok'eriádeł'e
North Slavey: Lucy Ann Yakeleya

N.W.T. LITERACY COUNCIL